

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

«Dirdal Valley»

Valg av byggested for Ekofisktanken i begynnelsen av 1970-årene

Thea Gilje

SA523 Bacheloroppgave i historie

Fakultet for samfunnsfag og økonomi

Veileder: Yngve Nilsen

Innleveringsdato: 15.05.2023

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Tre år som historiestudent er snart omme og denne bacheloroppgaven er sluttresultatet av de tre årene. Jeg har valgt å skrive om norsk oljeindustri, og har av naturlige årsaker lagt den geografiske avgrensingen til Rogaland og Stavanger. Det er et tema som jeg har hatt en interesse for over lengre tid og prosessen rundt oppgaveskrivingen er noe jeg har sett på som interessant og lærerikt. Mitt hjemsted har også blitt relevant for å svare på oppgavens problemstilling, noe som også har vært med på å gjøre oppgaven enda mer spennende å jobbe med. Gjennom forarbeidet og selve skrivingen av oppgaven har jeg fått et større innblikk i ulike problemstillinger og hendelser som har rørt seg i hjembygda og regionen, og tilegnet meg mye mer dybdekunnskap om den første perioden av det som blir omtalt som «oljeeventyret».

Jeg vil gjerne takke min veileder Yngve Nilsen som har svar på alle mulige spørsmål og stilt med god oppfølging gjennom perioden med skriving. I tillegg til veileder vil jeg også takke Kristin Øye Gjerde, seniorforsker ved Oljemuseet, som har stilt som en slags frivillig veileder. Hun har vært en god og hjelpsom ressurs i planleggingen av oppgaven.

Innholdsfortegnelse

Innledning.....	1
Litteratur og kilder	2
Avgrensning og endelig problemstilling	4
Stavanger blir oljeby	5
Aktiv oljepolitikk	7
Ekofisktanken.....	8
Hvorfor var Dirdal aktuell som byggested?	11
Hvorfor ble det ikke Dirdal?	14
Hva gjorde Jåttåvågen aktuell?	15
Jåttåvågen og videre produksjon	17
Betraktninger i ettertid	18
Drøfting og konklusjon	19
Litteratur:.....	23
Kilder:.....	24

Innledning

Temaet for denne oppgaven er den norske oljeindustrien, nærmere bestemt starten på det som blir omtalt som «det norske oljeeventyret». Dette gir til en naturlig avgrensning i tid, samt en geografisk avgrensning. Senhøsten 1969 ble nyheten om funnet på norsk sokkel kjent for det norske folk, og oppgaven vil altså ta for seg begynnelsen på reisen til Norge som oljenasjon i begynnelsen av 1970-årene med et utgangspunkt i Rogaland og Stavanger-regionen. Det er flere byer som i dag omtales som oljebyer, men Stavanger er den mest kjente, og blir ofte omtalt som oljehovedstaden.¹ I forbindelse med funnet i 1969 oppstod det ulike politiske problemstillinger som måtte løses.

NRK sin dramasatsning *Lykkeland* omhandler nettopp dette «oljeeventyret» i Stavanger og omegn. Sesong 1 tar for seg perioden da Ekofisk ble kjent. Episode 5 ble kalt «Dirdal Valley», og handler om planen om en mellomlagringstank og debatten om byggested.² Det er denne serien og den episoden som gjorde meg bevisst på at den lille bygda Dirdal ble vurdert til et prosjekt for oljeindustrien på et så tidlig tidspunkt. Før *Lykkeland* ble vist, hadde jeg aldri hørt om saken. Jeg hadde heller ikke noe særlig kjennskap til konseptet med mellomlagringstank, og etter hvert Condeeper.

Ettersom saken inkluderer flere kunnskapsfelter og er veldig kompleks, ble jeg interessert med en gang. Her kommer både teknologiutvikling, politikk, næringsliv og historie inn i bildet. I denne oppgaven vil jeg studere ulike utfordringer den hektiske perioden førte med seg gjennom problemstillingen om hvor mellomlagringstanken til Ekofiskfeltet skulle bygges.

Først vil jeg se litt på hva som finnes av tidligere forskning om emnet. Videre vil jeg ta for meg utvalg av kilder og metode for oppgaven. I den delen vil jeg også gå litt inn på hvorfor akkurat de utvalgte kildene er hensiktsmessig for problemstillingen samt nødvendig kildekritikk. Deretter vil jeg starte på selve hoveddelen av oppgaven. Den består av først en fortellende del om de ulike sidene av saken og om de aktørene som var aktuelle. Til slutt har jeg skrevet et kapittel med drøfting og en konklusjon som samler funnene i hoveddelen.

¹ Gjerde 2013: 291

² NRK 2018

Litteratur og kilder

Når jeg skal si noe om tidligere forskning på det valgte temaet, vil jeg dele det litt opp. Om oljeindustrien generelt foreligger det både historiske, teknologiske, geologiske, politiske, økonomiske samt øvrige studier. Riktig nok vil gjerne noen av forskningsområdene blandes litt sammen i enkelte forskningsprosjekter rundt emnet. Det er ofte slik i dag at ulike fagområder innen academia er gjensidig avhengige av hverandre. Dette var en utvikling som skjedde utover 1900-tallet som et resultat av Annales-skolen i Frankrike og videre utvikling av tankene som ble presentert der.³

Forskning rundt oljehistorie, både internasjonalt og nasjonalt, er godt dekket fra flere ulike institusjoner. Vi finner økonomisk historie, teknologihistorie og politisk historie som er skrevet om oljeindustrien. Det er også skrevet mye om oljehistorien i Stavangerregionen og andre områder som har vært påvirket av industrien. Her er det naturlig å trekke frem Kristin Øye Gjerde. Hun er seniorforsker ved Oljemuseet i Stavanger. I sitt arbeid har hun gitt ut en rekke artikler i forbindelse med museet sin årbok. I tillegg til dette har hun gitt ut flere forskningsartikler, jobbet med industriminne til ulike felt på norsk sokkel, flere verk som omhandler Stavanger og byens oljehistorie, og lignende. Hennes hovedfagsoppgave fra Universitetet i Bergen har også tittelen *Stavanger som oljeby. Stavanger kommunes «oljepolitikk» 1966-1980. Stavanger bys historie bind 4* er også skrevet av Gjerde i samarbeid med Gunnar Roalkvam.

Norsk petroleumsforening har gitt ut *Norsk oljehistorie* som har flere bind. Bind 1, *Fra vantro til overmøt?* av Tore Jørgen Hanisch og Gunnar Nerheim, er med på å belyse starten på Norge som oljeproduerende land. Helge Ryggvik har skrevet mye om industriens arbeidsforhold og teknologi, og har blant annet bidratt med et kapittel i *Oljevirkksomheten som teknologiutviklingsprosjekt*. Flere verk om sentrale aktører som selskapet Ingeniør F. Selmer og Phillips Petroleum ligger også enkelt tilgjengelig.

Også temaet Ekofisk er godt dekket i ulike artikler, bøker og andre forskningsprosjekt. Oljemuseets industriminne har for eksempel en egen side til Ekofiskfeltet. Når det gjelder byggingen av mellomlagringstanken til Ekofisk, finnes det som kapitler i ulik forskningslitteratur.

³ Andresen et al. 2015: 193

For å kunne skrive utfyllende om det valgte emnet, har jeg funnet et utvalg kilder som jeg ser på som relevant for oppgaven. I planleggingsfasen hadde jeg flere tanker om hvilke kilder som kom til å kunne være relevant. Noe har vist seg å være det, men ikke alt, og jeg mener de kildene jeg har endt opp med å bruke har vært nyttige for å belyse problemstillingen på en egnet måte. I det utvalgte kildematerialet finner man en overvekt av aviser fra perioden, men også noe arkivmateriale. Jeg vil først si noe om aviskildene før arkivmateriale også blir kommentert.

Å bruke aviser som kilde har vist seg å være godt egnet for å kaste lyst på mellomlagringstanken og lokasjonsutfordringen rundt den. I og med at det var en kompleks sak, hvor både publikum, politikere og representanter fra de ulike selskapene mente noe, var det en fin måte å få frem de ulike meningene og problemstillingene som reiste seg. Ulike avisartikler fra 1970-årene har vært relevante for å se på holdningene til aktørene i samtiden, men også avisartikler fra ettertiden har vist seg hensiktsmessige å bruke i oppgaven. En slik kompleks sak som dette har også vært tema for debatt i ettertid

De fleste samtidige artiklene er hentet fra Stavanger Aftenblad sitt arkiv. Her var det enkelt å søke på bestemte utgaver, og det var også fint å finne frem med relevante søkeord. For å lese i deres eget arkiv må man ha abonnement, men kan også bruke Nasjonalbiblioteket sin database med innlogging der. Jeg har også tatt med noe fra Rogaland Avis. Det er også å finne på Nasjonalbiblioteket.

Av nyere artikler har både en fra Gjesdalbuen og Stavanger Aftenblad blitt benyttet. Artikkelen fra Gjesdalbuen ble tidlig valgt som kilde til oppgaven, men ble brukt på en annen måte enn først antatt. Dette viser at oppgaven har tatt form gjennom ulike deler av oppgaveskrivingen. En nyere artikkel fra Stavanger Aftenblad ble også benyttet for å støtte opp under påstander rundt Arne Rettedals rolle som sentral aktør i oppgaven.

Tradisjonelt har det vært en viss skepsis til bruk av aviser som historiske kilder, men i dag ser man ofte på aviser som kilder på en annen måte enn før. Det blir ofte sett på som en enkel og god måte til å finne relevante kilder. Det vil i tillegg være en god måte å finne frem til informasjon på et mer lokalt nivå.⁴ Det vil også være en enkel måte å få et innblikk i folk sine holdninger i ulike saker i samfunnet både på nasjonalt og lokalt nivå.⁵ Faktorer som lokale nyheter og folk sine holdninger, samt lokalpolitikere, har vært sentralt for problemstillingen i

⁴ Tjelmeland 2003: 114-117

⁵ Tjelmeland 2003: 118-123

denne oppgaven og derfor har aviser vært nyttige kilder. Jeg har brukt avisene både som beretninger og levninger. Altså, både for å finne ut hvordan noe faktisk foregikk, men også for å finne ulike synspunkter og virkelighetsforståelser.⁶

I tillegg har jeg valgt å ta med en byggetegning av Ekofisktanken. Denne er fra arkivene til Industridepartementet, nærmere bestemt Oljekontoret sine arkiver. Jeg har sett på en rekke ulike tegninger og bladd gjennom mye arkivmateriale av det som ligger på Arkivverket sine nettsider. Digitalisert arkivmateriale er en ypperlig måte å finne frem til gode kilder, men kan likevel virke litt vanskelig å finne frem i. I tillegg vil det også være viktig å se på institusjonen som har digitalisert det utvalgte materiale for å vite om det er autentisk. Her vil en grei tommelfingerregel være å se på institusjonen som har foretatt seg digitaliseringen og dens troverdighet, sammen med valgt materialet sin relevans for oppgaven som skal skrives.⁷ En byggetegning for tanken som er i oppgavens kjerne blir sett på som relevant for oppgaven. Oppgaven tar utgangspunkt i en samling av relevant forskningslitteratur sammen med utvalgte kilder.

Avgrensning og endelig problemstilling

Med innledning av tema, presentasjon av tidligere forskning og en redegjørelse av valgt kildemateriale, er det nesten klart for oppgavens hoveddel. Likevel gjenstår en liten bit, nemlig avgrensning og konkretisering av problemstilling. Denne oppgavens problemstilling er «Hvilke faktorer kan forklare beslutningen om hvor Ekofisktanken skulle bygges?». Å gi svar på denne problemstillingen vil være med på å kaste lys på hvilke ulike oljepolitiske beslutninger som skulle tas på begynnelsen av 1970-tallet. Det vil også være med på å belyse forholdet mellom folk, politikere og aktører fra de private oljeselskapene og entreprenørene. For å svare på problemstillingen vil jeg først presentere den historiske bakgrunnen og de sentrale aktørene. Deretter følger en hoveddel som tar for seg de ulike argumentene rundt aktuelle bygge lokasjoner, før det til slutt kommer en del med drøfting og konklusjon.

⁶ Tjelmeland 2003: 114

⁷ Andresen et al 2015: 74

Stavanger blir oljeby

For å kunne si noe om hvor man skulle bygge Ekofisktanken er det naturlig å få med en del av bakgrunnen og de mest sentrale aktørene i prosessen. Derfor vil dette kapittelet inneholde en kort innføring om starten på oljevirkksomheten i Stavanger, en kort presentasjon av aktørene samt deres rolle og litt grunnleggende informasjon om Ekofisktanken.

Stavanger kommune, politikeren Arne Rettedal, oljeselskapet Phillips Petroleum, Gjesdal kommune og entreprenørene Ingeniør F. Selmer og Høyser-Ellefsen vil være de som i hovedsak blir presentert. Delen med informasjonen om selve tanken har som hensikt om å gi en grunnleggende kunnskap om formålet med den, og hvordan den skulle lages. Dette vil være sentralt for å forstå noen av årsakene og konsekvensene som vil bli presentert senere.

Næringslivet har alltid preget Stavanger by, og én bestemt næring har gjerne vært dominerende. Fra 1970 og utover har det vært oljeindustrien, men før oljen var det hermetikkk som var hovednæringen. Folket og kulturen har vært preget av kristendommen, noe som endret seg utover andre halvdel av 1900-tallet. Dette kommer tydelig frem gjennom undersøkelser gjort i forbindelse med prosjektet «Verdier og valg» (1997). Der kommer det frem at bare en liten gruppe er avholdsfolk og området rundt Stavanger var ikke lenger mer religiøse enn andre steder i landet.⁸

I årene før oljen kom var hermetikken i stor grad på vei nedover, og ga ikke lenger noe særlig verdiskapning for byen. Den største industrien var kraftig svekket og byen trengte noe nytt som kunne skape arbeidsplasser og verdi for innbyggerne.⁹ Selv om ensidighet var typisk for Stavanger, var særlig en annen sektor også sentral. Det er snakk om den maritime- og verftsindustrien. Byen ble også sett på som en viktig sjøfartsby.¹⁰ Denne vil også vise seg å være positiv for byens grunnlag for å bli etablert som baseby på 1960-tallet. Vi skal senere se at etableringen av Stavanger som baseby ble viktig for byen sin senere status som oljeby.

Funnet av feltet Groningen utenfor Nederland i 1959 var den ledende faktoren som førte til interesse for leting i Nordsjøen. Det ble i første omgang satt i gang aeromagnetiske undersøkelser før investering i seismikk.¹¹ Genève-konvensjonen i 1958 hadde som hensikt å

⁸ Gjerde 2002: 9-10, 77

⁹ Gjerde & Roalkvam 2012: 34

¹⁰ Gjerde & Roalkvam 2012: 29

¹¹ Meland 2017b

gi kyststater råderett over tilhørende sokkel med tanke på undersøkelser og utforsking av havbunnen. Myndighetene i Norge brukte syv år før de ratifiserte avtalen og dette ble trolig gjort på grunn av hint og håp om olje på norsk kontinentalsokkel. Grunnen til at det tok så lang tid å få avtalen ratifisert var trolig mye på grunn av Norges Geotekniske Undersøkelser sin konklusjon i et brev til regjeringen i 1959. Her stod det skrevet at det var heller lite sannsynlig med funn av olje på norsk sokkel.¹² Likevel startet blant annet Esso, Shell og Phillips Petroleum med seismiske undersøkelser i Nordsjøen i 1963 og året etter fikk Stavanger kjenne på virksomheten for første gang da Langøy ble brukt til lagring av dynamitt. Norske myndighetet gav boretilatelse til ni selskaper/grupper fordelt på 78 blokker.¹³

Det begynte å gå nedover i hermetikken på 1960-tallet, og det var behov for en ny næring i byen. Likevel var det mange som var skeptisk til olje. Arne Rettedal, ordfører fra Høyre i Stavanger i perioden 1965-1967 og 1972-1981, var derimot en av dem som ville legge til rette for de amerikanske selskapene og kom godt overens med dem. I tillegg var også skipsreder Torolf Smedvig en sentral person for etableringen av Stavanger som baseby. Han kunne tilby tomter og engasjerte seg i opprettelsen av andre tilbud for å legge forholdene til rette. Smedvig hadde også god kontakt med kommunen, etter han selv satt i bystyre fra 1956-1960.¹⁴ Esso var først til å starte med leting på norsk sokkel og fikk tak i en gammel sildeoljefabrikk på Hundvåg som base i 1965, kontor i byen i 1966, og ikke lenge etter blir det klart for at «Ocean Traveler» kunne bli tatt imot og gjøres klar for boring.¹⁵ Det er ikke lenge før Phillips følger etter. Rettedal var en aktiv pådriver for å få oljeselskapene til å slå seg ned i byen og etter et besøk hos Phillips i New York ble det klart hva de måtte stille opp med for å få til dette.¹⁶

Etter en periode med leting i Nordsjøen uten noen ordentlige funn, var en stor del av oljeselskapene klare til å trekke seg ut av norsk sokkel. Phillips måtte betale en betydelig leiesum for «Ocean Viking» uavhengig om de boret eller ikke, noe som førte til at de boret en siste brønn. Dette er det berømte Ekofiskfunnet som ble offentlig kjent 23. desember 1969.¹⁷ Likevel var det få som helt i starten av 1970 visste hvor stort dette funnet faktisk var, kun noen få i Phillips og Industridepartementet. I oljebransjen ble uttrykket «elefant» brukt om gigantfunn. Dette var funn hvor det kunne utvinnes 500 millioner oljefat eller tilsvarende

¹² Meland 2017a

¹³ Gjerde 2002: 13

¹⁴ Gjerde 2002: 16

¹⁵ Gjerde 2002: 18

¹⁶ Gjerde 2002: 20

¹⁷ Gjerde 2002: 24

mengder med gass. Hvor stort funnet faktisk var ble ikke gjort offentlig før i juni 1970. Dette funnet viste seg å være så stort at med full produksjon ville det være opp mot dobbelt så mye olje som Norges eget behov, og det resulterte i at Norge kunne eksportere olje. Om man tar en salgspris på 2 dollar per oljefat som utgangspunkt, regnet Oljekontoret i Norge seg frem til at med opp mot 30 år med produksjon på Ekofisk ville resultere i inntekt på 211 millioner per år.¹⁸

Årene etter 1969 ble omveltende for Norge og Stavanger. Det var mange valg som måtte bli tatt for å finne ut hvordan Norge som en oljeeksporterende nasjon skulle fungere i praksis. Dette førte blant annet til opprettelsen av Oljedirektoratet og et helstatlig oljeselskap, Statoil, som begge ble lagt til Stavanger. Dette var avgjørende faktorer for at Stavanger ble selve oljebyen. I dag er det også andre byer i Norge som kan kalles for en oljeby, men Stavanger ble den første og den viktigste.¹⁹

Aktiv oljepolitikk

Opprettelsen av Oljedirektoratet og Statoil skjedde ikke før i 1972.²⁰ I årene før oljefunn på Norsk sokkel var det liten grad av engasjement fra norske myndigheter i forbindelse med letingen på norsk sokkel. Men det fantes likevel en liten gruppe i Industridepartementet og i norske selskaper som hadde engasjert seg i letingen.²¹ I 1970 førte et aksjekjøp fra regjeringen til en statlig eierandel på 51% i Norsk Hydro. Selskapet hadde deltatt i oljeletingen fra 1964, og Hydros engasjement ville vise seg å være en fordel da omfanget av Ekofisk ble allmennkjent.²²

I tiden etter funnet ble det en enighet blant politikerne i Norge om en felles nasjonal oljepolitikk for å sikre nasjonale interesser. Politikken ble lagt frem som «de ti oljebud». Det viktigste formålet var å sikre en nasjonal kontroll og styring. Politikken innebar blant annet at oljen skulle ilandføres i Norge og det skulle dannes ny næringsvirksomhet knyttet til virksomheten. Planen om etableringen av et statlig oljeselskap ble også lansert gjennom denne nye oljepolitikken²³

¹⁸ Hanisch & Nerheim 1992: 189

¹⁹ Gjerde 2013: 291

²⁰ Gjerde 2002: 32

²¹ Ryggvik 1997: 37-38

²² Gjerde 2002: 32

²³ Ryggvik 1997: 40

Ekofisktanken

Stavanger by er også en egen kommune. I perioden før oljefunnet ble også Madla og deler av Hetland del av denne kommunen.²⁴ Kommunen la aktivt til rette for oljenæringen. Noen av de viktigste argumentene for at næringen ble lagt til Stavanger var det allerede eksisterende oljemiljøet, erfaringen fra drift av baseområder, nærhet til oljefelt, ledige industritomter og ikke minst at kommunen skaffet de ansatte i oljeselskapene kontorlokaler og boliger.²⁵ Utsendinger fra Rogaland drev også en del lobbyvirksomhet, når det gjaldt å få overbevist Stortinget om å legge næringen til Stavanger. En av disse var Kjølvs Egeland, sammen med Konrad B. Knutsen og Arne Rettedal.²⁶ Sistnevnte var ikke bare en drivkraft i denne perioden, men også før funnet av Ekofisk og etter at Stortinget besluttet å legge Statoil og Oljedirektoratet til Stavanger.

Arne Rettedal hadde også, i tillegg til sine perioder som ordfører, en rekke andre politiske verv i både kommunen, fylket og på statlig nivå. Han var sivilingeniør og det har blitt sagt at han på mange måter har dratt med seg entreprenørtrekk inn i politikken. Han var en mann med visjon, handlekraft og han var glad i effektivitet.²⁷ I 2013 ga Stavanger Aftenblad ut en artikkel i forbindelse med hvilken gate som skulle kalles opp etter Rettedal. Artikkelen ble utgitt med tittelen «Han skapte oljebyen», noe som tydelig viser betydningen den tidligere ordføreren har hatt for byen.²⁸ Det har også blitt nevnt i flere sammenhenger at Rettedal kom godt overens med amerikanerne, noe som trolig har hatt mye å si for at oljeselskapene valgte å slå seg ned i byen.²⁹ Som nevnt tidligere, hadde Rettedal tatt seg bryet med et besøk hos Phillips Petroleum over Atlanteren, og forstod hva som skulle til for å få de til Stavanger. At Phillips etablerte seg i Stavanger er mye av Rettedals fortjeneste og er derfor et av hans engasjement som utgjorde en stor forskjell, og gjør at Aftenbladet kan bruke overskrifter som «Han skapte oljebyen».

Grunnen til det blir sett på som viktig og sentralt for Stavanger å få Phillips til byen er fordi det var de som gjorde Ekofiskfunnet i 1969. På dette tidspunktet var Ekofisk det største oljefeltet som var oppdaget i Vest-Europa.³⁰ Phillips ble et av de største oljeselskapene etter funnet. I denne oppgaven kan det være naturlig å gi en kort presentasjon av Phillips Petroleum, som var

²⁴ Thorsnæs 2021

²⁵ Gjerde 2002: 35

²⁶ Gjerde 2002: 39

²⁷ Gjerde 2002: 16

²⁸ Stavanger Aftenblad 08.10.2013, «Han skapte oljebyen»

²⁹ Gjerde 2002: 13

³⁰ Gjerde 1993: 20

et av de første oljeselskapene som var engasjert på norsk sokkel. De er også en av de mest sentrale aktørene rundt Ekofisk.

Phillips Petroleum Company, som er deres fulle tittel, ble stiftet i 1917. I årene etter andre verdenskrig utvidet de virksomheten sin videre fra de sørvestlige stater i USA og det var i 1962 interessen for Nordsjøen kom.³¹ 25. april 1966 ble det undertegnet en leiekontrakt mellom skipsreder Torolf Smedvig og Phillips Petroleum om å bruke rederiet i Dusavik som forsyningsbase. Lokalene ble klare i begynnelsen av oktober og Phillips kunne deretter flytte inn. Smedvig var skipsreder med stor tro på oljeindustrien og han var klar på at han skulle bidra for å legge til rette for virksomheten. Det medførte stor økonomisk risiko, men han mente at oljevirksomheten kunne åpne for nye muligheter ikke bare for hans rederi, men også for Stavanger som by.³² Etter hver når oljeselskapene borer mer og mer, men ikke finner noe, begynner mange å miste troen. Likevel klarte Owen D. Thomas å få klarsignal fra ledelsen i Phillips til å bore den siste letebrønnen på blokk 2/4, tross et nei i første omgang.³³

Utover høsten i 1969 fant Phillips noe, men brønnen måtte stenges og ble omtalt som probleibrønnen. Det måtte bores en ny brønn og for å overbevise ledelsen i Phillips. For å gjøre dette tok T. J. Tobin, lederen for Phillips i Norge, med seg olje i en flaske fra probleibrønnen. Det ble boret en ny brønn og mannskapet om bord var også klar over at det var snakk om et funn av betydelig størrelse.³⁴ Det var disse boringene og prosessene som førte frem til Ekofisk-funnet, oppkalt etter feltet som ble navngitt Ekofisk. Da feltet ble erklært drivverdig i 1970 måtte Phillips finne en fungerende måte å transportere og behandle råoljen etter produksjon ble satt i gang. Den langsiktige planen var å frakte oljen i en rørledning til England, men det måtte være en mellomløsning på plass før dette. I og med at værforholdene i Nordsjøen var såpass utfordrende nyttet det ikke å bruke tankskip til å ilandføre oljen heller. Løsningen ble en mellomagringstank.³⁵

Tanken skulle være en betongkonstruksjon, og den skulle ha en total diameter på nesten 100 meter og høyde på 90 meter. Den skulle bestå av yttervegg som var gjennomhullet for å fungere som bølgebryter og på innsiden en beholder med totalt 9 celler for lagring av olje. Ca. 50 x 50 meter og 70 meter høyt skulle oljelageret være. Det meste av betongarbeidet skulle

³¹ Hanisch & Nerheim 1992: 80

³² Hanisch & Nerheim 1992: 99

³³ Hanisch & Nerheim 1992: 121

³⁴ Hanisch & Nerheim 1992: 122

³⁵ Gjerde 2002: 45

franske selskapet var endelig. I og med at prosjektet var et såpass omfattende prosjekt, med en kort frist i forhold til arbeidsmengde, måtte det utføres av Selmer og Høyer-Ellefsen i samarbeid. Meldingen om at de norske entreprenørene og Doris skulle bygge betongtanken for Phillips ble sendt ut 17.mai 1971.⁴¹ Det første kravet ved valg av lokasjon var at det måtte være en dyp norsk fjord til støpningen, med et større område i nærheten som kunne brukes til utbygging av tørrdokken.⁴² Ingeniør F. Selmer tenkte først på Dirdal, en bygd i underkant av en times kjøretid utenfor Stavanger.

Hvorfor var Dirdal aktuell som byggested?

Dirdal, en dal som ligger innerst i Høgsfjorden i Gjesdal kommune i Rogaland. Den er omtrent 10 kilometer lang, og består av flere småbygder. Tall fra 2017 viser at det er 683 innbyggere.⁴³ Dirdal som ligger innerst i fjorden er omgitt av fjell og det varierer mellom åpne jorder og bebyggelse i dalen. Det er flere gårdsbruk i bygdene og ellers er det ulik industri som gir innbyggerne arbeidsplasser. Blant annet vindusfabrikken Gilje Tre, Cargill Innovation Center og Norsk Stein. Sistnevnte ligger plassert helt nede ved fjorden, og har produksjon av gneis/granitt til offshorenæringen som hovedprodukt. Her har det vært produksjon siden 1976, få år etter Dirdal ble vurdert som lokasjon til bygging av tørrdokk.⁴⁴

Når det kommer til hvorfor Selmer så Dirdal som et aktuelt byggested for tørrdokken, var det flere kriterier som måtte være oppfylt. Først kom kravene til hvor stort område som skulle leies måtte være. Selmer var interessert i et område på 65 dekar. Planen var at tørrdokken kunne bygges i elveosen i Dirdal, hvor elven går ut i fjorden. Dette området var også stort nok til både bygging av tørrdokken, lager til materialer, brakker, verksted o.l. I tillegg måtte det være vei inn til området, slik at anleggstrafikk kom seg frem. Videre måtte det være kai til forsyninger av materiell, og området måtte ha de grunnleggende fasilitetene som strøm, telefon, vann og kloakk. Fjorden var også blitt målt og funnet dyp nok, slik at man kunne gjøre arbeidet med ferdigstøpningen ute i Røyr dalen.⁴⁵ I og med at dette prosjektet skulle skje raskt og komme i gang så fort som mulig, hadde allerede Selmer vært i kontakt med tre grunneiere og skaffet en avtale med dem om prosjektet. I all hasten hadde verken Phillips, Doris eller Selmer tatt kontakt

⁴¹ Gjerde 1993: 56

⁴² Hanisch & Nerheim 1992: 203

⁴³ Thorsnæs 2022

⁴⁴ Norsk Stein u.å.

⁴⁵ Gjerde 1992: 57

med Gjesdal kommune eller lagt inn formell søknad om prosjektet.⁴⁶

Dette viste seg å bli problematisk. Gjesdal kommune fikk vite om at de ble planlagt bygging av tørrdokk i Dirdal og støpning ute i fjorden gjennom media. Kontorsjef i kommunen, Vigleik Eide, fikk en telefon kvelden 14. mai. Det var Stavanger Aftenblad som ringte og fortalte om prosjektet. Mangelen på kommunikasjon ble sett på som kritikkverdig, både fra kommunen selv, og fra det øvrige politiske miljøet.⁴⁷ Det var kraftige reaksjoner på at ikke kommunen var involvert på et tidligere tidspunkt. Stortingsrepresentant Gunnar Berge har uttalt til Rogalands Avis i 1971 at det var en «ren parodi på folkestyre».⁴⁸ Det endte med at ingeniør Tovshus, fra Selmer, beklaget overfor kommunen og fortalte at de i Selmer gikk ut fra at Phillips hadde informert kommunen. Det ble avtalt et møte hvor både representanter fra kommunen, fylket, regionplanrådet, oljerådet og entreprenørene skulle være til stede, og her skulle Selmer gjøre rede for det planlagte prosjektet. Dette møtet skulle holdes 19. mai. Det var flere sentrale emner som ble drøftet på møte, blant annet hvilke miljømessige virkninger prosjekt av denne typen ville få for området i Dirdal på sikt, og ringvirkninger i regionen utover dette.⁴⁹ I følge Stavanger Aftenblad ble det også uttrykt bekymring fra et arkeologisk perspektiv, ettersom den delen av Dirdal som skulle brukes ligger i et fornminne-område, og at representanter fra Stavanger Museum ikke vil ha mulighet til å gjennomføre undersøkelser innen entreprenørens planlagte byggestart.⁵⁰

⁴⁶ Hanisch & Nerheim 1992: 203

⁴⁷ Hanisch & Nerheim 1992: 203; Gjerde 1993: 57

⁴⁸ Rogaland avis 19.05.1971, «Her skal kjempetanken bygges»: 14

⁴⁹ Gjerde 1993: 58

⁵⁰ Stavanger Aftenblad 21.05.1971, «Store betenkeligheter med Dirdalsprosjektet»: 28

Bilde av aktuelt område i Dirdal. Henta fra: Gjesdal kommune, Formannskapet - møtebøker og saksarkiv 1971. Interkommunalt Arkiv Rogaland, Stavanger.

Samme artikkel omtalte også usikkerhet rundt inngrepet i bygda, og at man ikke har en garanti på at det blir én tank og ikke ti.⁵¹ Spørsmålet om hvor aktuelt det ville være å bygge flere tanker i Dirdal var også noe som ville bli tatt opp i møtet. Gjesdal kommune var fast bestemt på så rask saksbehandling som mulig, tross bekymringene fra andre sektorer. Det var bygningsloven og strandloven som var behandlingsgrunnlaget for saken. Det skulle holdes et nytt møte 27. mai, denne gangen i formannskapet i Gjesdal. Før den tid skjedde det imidlertid en dramatisk vending i saken, da Selmer plutselig uttrykte tvil om byggegrunnen i Dirdal og om hvor godt tettheten i grunnen var egnet for et slikt prosjekt. Nye grunnundersøkelser ble satt i gang 24.

⁵¹ Stavanger Aftenblad 21.05.1971, «Store betenkeligheter med Dirdalsprosjektet»: 28

mai, og resultatene av de nye undersøkelsene viste at byggegrunnen ikke tilfredstilte kravene til Phillips og de ansvarlige entreprenørene.⁵² Formannskapsmøtet ble holdt som planlagt, men dagen etter, 28.mai 1971, sendte Ingeniør F. Selmer ved Ing. Tovshus et brev til Gjesdal kommune hvor de ba om å la saken ligge inntil videre. Det var i dette brevet Selmer fortalte om tvilen om grunnen og nye undersøkelser.⁵³ Videre kan den dramatiske vendingen muligens bli sett på som et forsøk på å legitimere det faktum at entreprenørene ønsket å vurdere andre alternativer.

Selv om det her har blitt nevnt mye negativitet rundt å legge prosjektet til Dirdal, vil det være naturlig å tenke seg flere positive aspekter for andre enn selskapene som faktisk fikk økonomisk gevinst av prosjektet. I forbindelse med episoden i *Lykkeland*, trykket Gjesdalbuen en artikkel med tittel «Derfor ble aldri Dirdal Lykkeland». Her har Gerhard Frafjord uttalt seg rundt saken. Han var tidligere bosatt i Frafjord, en kort båttur eller en 10-12 minutters kjøretur fra Dirdal, og han satt på denne tiden i formannskapet i kommunen. Frafjord mente at det hadde utgjort en betydelig forskjell for både Dirdal og kommunen. Dette gjaldt både muligheter for arbeidsplasser og en stor ny båthavn som ville blitt bygd i forbindelse med byggingen av tørrdokken. Det er trolig ikke alle som har tilknytning til bygda som delte Frafjord sitt positive syn på saken, noe som også kommer frem i NRK-serien og hans egne uttalelser. Han nevner også betydelige naturinngrep som en annen viktig side av saken.⁵⁴ Dette leder oss inn på hvorfor det ikke ble Dirdal.

Hvorfor ble det ikke Dirdal?

Som vi i dag vet, ble ikke Dirdal byggestedet for tanken, noe det var flere grunner til. De nye grunnundersøkelsene viste at for å være sikret mot vannstigning måtte man ned hele 40 meter. I tillegg ville en lett gjennomtrengelig grunn kunne føre til problemer som kunne gi tilforsinkelser i senere tid.⁵⁵

Ettersom kommunen ble holdt utenfor i startfasen, kan det hevdes at de ble tatt fra muligheten til å mobilisere en rask saksbehandling. Det gjaldt både administrasjonen og teknisk etat. Likevel var det ikke bare godkjennelse fra kommunen som måtte være i orden. Det manglet i

⁵² Gjerde 1993: 59

⁵³ Ingeniør F. Selmer A/ S til Gjesdal kommune 28.05.1971

⁵⁴ Gjesdalbuen 27.11.2018

⁵⁵ Gjerde 1993: 59

tillegg både undersøkelser og godkjenning fra antikvariske myndigheter.⁵⁶ Skeptikere i perioden reiste også problemstillingen om hvilke langvarige konsekvenser et anleggsområde av denne størrelsen ville få i et bygdesamfunn som Dirdal, selv om kommunen uttalte at de var innstilt på å legge til rette for prosjektet. Dette handlet i stor grad om at det var store inngrep i et lite område kun for en kort periode. Garantien for at bygda kunne gå tilbake til slik det hadde vært når arbeidet var avvikla var ikke til stede.⁵⁷

Kommunens lange betenkningstid kan ha bidratt at Selmer begynte å se etter andre muligheter, og etter de siste geotekniske undersøkelsene, ble kommunen bedt av Selmer til å ikke gjøre noe mer med saken før de fikk vurdert andre alternativer.⁵⁸

Fremfor alt bør vi imidlertid se nærmere på Arne Rettedals rolle. Han lå heller ikke på latsiden i denne saken. Rettedal uttalte senere at det var den sene saksbehandlingen hos kommunen, ikke grunnundersøkelser, som var grunnen til at Selmer og Høyer-Ellefsen vurderte andre alternativer. Et tett samarbeid mellom Rettedal selv, ordfører Leif Larsen og finansrådmann Konrad B. Knutsen i oljesaker ga imidlertid også et viktig grunnlag for å få prosjektet til Stavanger. Det var en enighet om at det skulle avventes med grunnundersøkelser til det var sikkert at prosjektet ikke skulle legges til Dirdal.⁵⁹ Rettedal, Larsen og Knutsen satt sammen sene kvelder for å lage en plan for å finne ut hvordan Stavanger kunne overta prosjektet.⁶⁰

Hva gjorde Jåttåvågen aktuell?

Nå som vi vet at Stavanger kommune var engasjert i prosjektet er det aktuelt å se på hvorfor det ble Jåttå som ble stedet for byggeprosjektet. Her kan det også være relevant å ta for seg det faktum at det ble den første tanken som ble bygd her, men videre betongkonstruksjoner til Nordsjøen ble lagt til Hinnavågen. Det ble produksjon i Hinnavågen frem til 1995.⁶¹ Etter det ble besluttet at prosjektet ikke skulle legges til Dirdal måtte entreprenørene finne et annet sted som kunne tilfredsstillte kravene til prosjektet.

⁵⁶ Gjerde 1993: 59

⁵⁷ Stavanger Aftenblad (leder) 02.06.1971, «Oljetankens anleggsplass»: 2

⁵⁸ Gjerde 1993: 59-60

⁵⁹ Gjerde 1993: 59-60

⁶⁰ Gjerde 1993: 60

⁶¹ Gjerde & Roalkvam 2012: 227

Et prosjekt av denne typen størrelse ville bli synligere og være mer forstyrrende i en bygd som Dirdal enn i en by. Stavanger var en by som i større grad ville kunne ta imot et slikt prosjekt og kunne tåle de midlertidige ulempene i form av trafikk og økt støy. At kommunale ledere var positive på forhånd var også en faktor som bidro i positiv retning for Stavanger. Kommunen var interessert i mulig sekundærvirksomhet som følge av prosjektet.⁶² Det var Jåttåvågen som ble aktuell, men også Dusavik var et alternativ i starten. Likevel var det ikke sikkert at det ville bli mottatt uten mostand. Jåttåvågen lå i nærheten av mye bebyggelse på Hinna og var i utgangspunktet planlagt som et friområde, noe som kunne vekke motstand hos befolkningen.⁶³

Rettedal var likevel bestemt på å få lagt prosjektet til Stavanger, når de tross alt hadde et område som egnet seg. Rettedal, Knutsen og Larsen måtte komme frem til en løsning som førte til aksept for å legge prosjektet i Jåttåvågen. Forhandlinger med entreprenørene ble gjennomført og til slutt kom de frem til en avtale hvor de skulle bygge en flott båthavn i området etter byggeperioden var avsluttet, samt minst mulig forstyrrelser i perioden.⁶⁴ En fullmakt fra formannskapet ble gitt til entreprenørene for å kunne begynne å klargjøre arbeidet før det endelig ble godkjent. 7. juni 1971 godkjente formannskapet den foreslåtte kontrakten og en uke senere, 14. juni 1971, ble den også godkjent av bystyret.⁶⁵ Prosessen fra første henvendelse og frem til saken var ferdigbehandlet var omtrent to uker. Dette var en utrolig rask kommunal saksbehandling og det var også et anleggsarbeid som skulle bli preget av hurtighet.⁶⁶

⁶² Gjerde 1993: 60

⁶³ Gjerde 1993: 60

⁶⁴ Gjerde 2002: 49

⁶⁵ Gjerde 1993: 63

⁶⁶ Gjerde 1993: 63

Byggingen av Ekofisktanken. Henta fra: Norsk oljemuseum. (2021). Bygging av Ekofisk 2/4 T i Jåttåvågen. Henta fra Digitalt Museum 9. mai 2023. <https://digitaltmuseum.no/021019523981/bygging-av-ekofisk-2-4-t-i-jattavagen-ved-stavanger-det-gar-med-store-mengder>

Jåttåvågen og videre produksjon

Kommunen sin evne til rask saksbehandling var preget av motivasjon for å få prosjektet til Stavanger og et håp om at fremtidige prosjekter også kunne legges til Stavanger. Det viste seg at det ble et viktig prosjekt, om ikke et av de viktigste, for Stavanger.⁶⁷

Prosjektet tok noe lenger tid enn først antatt, men tanken sto på plass på Ekofisk 1. juli 1973. Både sleping ut til feltet og nedsenkningen var vellykket med lite komplikasjoner. Et nytt dekk ble støpt på toppen og det ble installert utstyr på tanken. Hele prosessen med bygging, sleping og nedsenkning var vellykket og er trolig grunnlaget for bruk av betongkonstruksjoner i offshore-næringen i årene etter.⁶⁸ Høyér-Ellefsen lanserte under byggeperioden til Ekofisktanken et nytt konsept de kalte Condeep. Det er en forkortelse for Concrete Deepwater Structure.⁶⁹ Samarbeider til Ingeniør F. Selmer og Høyér-Ellefsen, senere også Ingeniør Thor Furuholmen, ble grunnlaget for selskapet Norwegian Contractors.⁷⁰ Selskapet fikk etter hvert flere oppdrag om Condeeper og norske betongkonstruksjoner til oljeindustrien var et faktum.⁷¹

⁶⁷ Gjerde 2002: 49

⁶⁸ Hanisch & Nerheim 1992: 206

⁶⁹ Gjerde 2002: 51

⁷⁰ Steen, 1993: 5

⁷¹ Gjerde 2002: 53

De nye prosjektene skulle nå legges til Hinnavågen. Heller ikke dette skjedde uten debatt, selv om Rettedal (som igjen hadde blitt ordfører i Stavanger) og finansrådmann Konrad B. Knutsen var de som hadde mest de skulle ha sagt. Det fremkom flere betenkeligheter til å godkjenne planene for byggeprosjektene i Hinnavågen, selv om kontrakten om lokasjon i utgangspunktet var godkjent. Dette gjaldt eksempelvis distriktperspektivet. Om man skulle legge til rette for prosjekter som dette og skape flere arbeidsplasser i distriktene. Likevel mente flere av politikerne at på det tidspunktet ville det være gunstigst for Stavanger og hele distriktet om Hinnavågen ble brukt.⁷² Referat fra debatten i bystyret sto på trykk i Stavanger Aftenblad 7. august 1973, og to dager etter kom Knutsen med en oppklaring til Stavanger Aftenblad. Det ble ikke funnet noe grunnlag for å ta opp saken på nytt. Det hadde å gjøre med at det i denne omgang, i likhet med Jåttåvågen, ikke var snakk om permanente anlegg.⁷³ Likevel viser det seg at Hinnavågen ble brukt som anleggsområde av Norwegian Contractors i mange år fremover.

I 1995 skulle flere av de eldre plattformene på Ekofisk byttes ut og Phillips gikk nå over til bruk av stål. Dette førte til at Norwegian Contractors ble avviklet i mai 1995 og det betydde slutten på betongkonstruksjoner i Hinnavågen etter 20 års virksomhet. Entreprenørfirmaet, som i 1994 hadde over 2500 ansatte, var bekymret for hva som skulle skje med arbeiderne. Tiden viste imidlertid at de ikke hadde problem med å finne nye arbeidsplasser i arbeidsmarkedet på 90-tallet. Den siste plattformen som ble slept ut fra Hinnavågen var Heidrun.⁷⁴

Betraktninger i ettertid

Hvordan prosessene rundt Ekofisktanken foregikk har gitt grunnlag til en rekke betraktninger i ettertid. Her vil være naturlig å legge til at flere mente det ville vært et betydelig inngrep i naturen til det lille stedet. Gunnar Vindvik, som var ingeniør fra Selmer på Ekofisktankanlegget, har i senere tid uttalt «Hadde byggeprosjektet kommet til denne bygda, hadde det nok blitt en industriplass, men det hadde blitt som å voldta den lille bygda. Det koselige preget hadde blitt borte».⁷⁵ Ser man til Jåttåvågen sensommeren samme år, er det tydelig at disse tankene til Vindvik i ettertid hadde et tydelig poeng. Det ble raskt en brakkeby og området var tungt preget av industri og anleggsarbeid.

⁷² Stavanger Aftenblad 07.08.1973, «Stavanger godkjente»: 6

⁷³ Stavanger Aftenblad 09.08.1973, «Debatten om Hinnavågen»: 4

⁷⁴ Gjerde & Roalkvam 2012: 226-227

⁷⁵ Sitat av Gunnar Vindvik i Gjerde 1993: 59

I tillegg var ikke infrastrukturen i Dirdal godt nok velutvikla i forhold til vei og større transport, selv om det var gode muligheter til sjøs og man enkelt kunne komme til via fjorden.⁷⁶ Videre blir også de formelle utfordringene rundt kommunen avgjørende faktorer for hvor byggingen skulle foregå. Folk i Dirdal fikk sin mening på trykk 19. mai 1971 i Rogaland Avis. Noen så klare fordeler med prosjektet, selv om de helst skulle sett at tanken ikke skulle bygges der. Det kommer også frem at en av grunneierne som egentlig ikke var helt positiv, men likevel hadde sagt ja til prosjektet.⁷⁷ De som kunne forvente en økonomisk gevinst var trolig litt mer for enn de som ikke gjorde det.

Saken ble også tatt opp på stortinget i starten av juni samme år, trolig fordi det ble oppfattet som en prinsipp sak. Kommunalminister Oddvar Nordli sa blant annet at det var en forutsetning at aktuelle myndigheter i saken, og tilsvarende saker, skulle bli informert først. Etter det var gjort kunne aktuelle grunneiere bli kontaktet.⁷⁸ Saken bidro til at det ble satt i gang prosesser for å tilrettelegge for fremtidige saker hvor det var behov for en rask behandling. Dette gjaldt eksempelvis Arbeidsdirektoratet i forbindelse med saker som omhandlet utnyttelse av ressurser, særlig i oljenæringen.⁷⁹

Frafjord sine kommentarer til Gjesdalbuen omfattet også inngrepene i naturen, selv om han i utgangspunkt hadde vært veldig for å legge prosjektet til Dirdal. Videre uttalte han om Rettedal at «Jeg tror neppe det hadde blitt slik det er blitt i Rogaland, hadde det ikke vært for Rettedal».⁸⁰

Drøfting og konklusjon

Så langt har oppgaven tatt for seg de ulike problemstillingene som dukket opp i forbindelse med Ekofisktanken. Den skulle bygges for å sikre kontinuerlig drift på feltet, selv med krevende værforhold. Gjennom redegjørelsen av hva som faktisk skjedde ser vi ulike aspekter som vil bli drøftet litt opp mot hverandre i denne drøftingsdelen.

Først må vi se på de naturgitte faktorene som grunner til at Dirdal ikke ble valgt, nemlig grunnforholdene i Dirdal som kunne føre til forsinkelser i arbeidet. Hele prosjektet rundt

⁷⁶ Gjerde & Roalkvam 2012: 189

⁷⁷ Rogaland avis 19.05.1971, «Her skal kjempetanken bygges»: 14

⁷⁸ Stavanger Aftenblad (Oslo kontoret) 03.06.1971, «Myndighetene burde blitt varslet før»: 10

⁷⁹ Stavanger Aftenblad (Oslo kontoret) 03.06.1971, «Myndighetene burde blitt varslet før»: 10

⁸⁰ Gjesdalbuen 27.11.2018

mellomlagringstanken var preget av et hastverk for å få på plass avtaler og for å få prosjektet, ikke minst produksjonen på feltet, opp og gå så fort som mulig. Dette resulterte i flere avgjørelser som har blitt kritisert i ettertid. Betrachtingene i ettertid viser også gjennom manglende hensyn til et lite bygdesamfunn og ikke minst fraværet av dialog med nødvendige myndigheter om et prosjekt av slik størrelse. Det siste bringer oss til de politiske sidene ved saken.

Det var viktig for Norge å få en finger med i spillet når det gjaldt aktivitet på norsk sokkel. Det var derfor Oljerådet utviklet «de ti oljebud» for å sikre norske interesser i Nordsjøen. Det var også viktig for norske myndigheter å få et prosjekt som mellomlagringstanken til norske entreprenører. Generelt foregikk det en nasjonalisering og fornorskning av oljevirkksomheten i perioden fra og med starten på 1970-årene.⁸¹ Utfordringen var at det var tross alt var de utenlandske oljeselskapene som satt inne med den teknologiske kunnskapen, samtidig som Norge hadde klare ambisjoner om å bygge opp sin egen oljeindustri.⁸² Det skulle fra starten av 1970-tallet utvikle seg til å bli harde dragkamper mellom norske myndigheter og de utenlandske selskapene, selv om Norge fortsatt ønsket at utenlandske selskaper skulle ha en plass på Norsk sokkel.⁸³ Etter hvert som Statoil ble opprettet var de avhengige av å lære av de andre oljeselskapene og det ble ansatt personale med bakgrunn fra andre oljeselskaper i sentrale stillinger. Likevel var veien lang å gå før det helstatlige norske oljeselskapet hadde nok kunnskap til å kunne drive og utvikle et oljefelt alene.⁸⁴

I forlengelse av utviklingen av kunnskap og teknologi innenfor Norsk oljevirkksomhet vil også begrepet «det oljeindustrielle kompleks» være relevant. Begrepet tar for seg fornorskningens konsekvenser på leverandørindustrien knyttet til oljevirkksomheten. Norsk leverandør- og verkstedindustri har vært beskyttet i form av at myndighetene, da særlig gjennom Statoil, har delegert oppdrag og jobber på et lukket marked. Dette har bidratt til at produktutvikling utenfor oljevirkksomhet har stagnert. «Det oljeindustrielle kompleks» har også bidratt til at det har eksistert en relativt beskyttet stilling for ulike leverandører. Det hevdes at denne typen beskyttelse kan bidra til en mer saktegående utvikling i teknologien.⁸⁵ Dette kan vise seg gjennom valget betongplattformer til utvikling og videre utbygging. Vi vet likevel at den siste betongplattformen til Norwegian Contractors ble ferdig i 1995, og da var den teknologiske

⁸¹ Ryggvik 1997: 29

⁸² Ryggvik 1997: 40

⁸³ Ryggvik 1997: 46

⁸⁴ Ryggvik 1997: 47

⁸⁵ Noreng 1987: 105-106

stagnasjonen her bare midlertidig.⁸⁶

I denne oppgaven viser «det oljeindustrielle kompleks» seg kanskje best gjennom det nære samarbeidet mellom myndigheter og leverandørindustri. Det kan også trekkes paralleller ned på mer lokalt nivå. Samforståelse mellom oljepolitikere og leverandørindustrien blir i dette tilfellet Rettedal og entreprenørene. Rettedal og hans samarbeidspartnere jobbet sammen om å få prosjektet til Stavanger, slik at det ble brukt norske selskaper og lokal arbeidskraft for å bygge disse tørrdokkene. Politikken i Rogaland ble påvirket av industrien også videre. Å få kontrakten med Phillips til norske entreprenører var viktig både på statlig og lokalt nivå. Før Ekofisktanken hadde alle kontraktene til Phillips i lignende saker gått til utenlandske selskaper.⁸⁷

Rettedals iver etter å få lagt til rette for oljeselskapene i byen var knyttet til å sikre virksomheten i sin region og det ble gjort gjennom å tilrettelegge for selskapene med et håp om å bruke lokale leverandører og arbeidskraft. Mulig det kan hevdes at Rettedal og hans samarbeidspartnere representerte en kime til et lokalt «oljeindustrielt kompleks».

I redegjørelsen rundt Dirdal som byggested, ble det nevnt Rettedal sine uttalelser om treg kommunal saksbehandling som hovedbegrunnelse til hvorfor det ikke ble Dirdal. Det var tydelig at han jobbet på sidelinjen og sto klar når et nytt sted måtte undersøkes. Det hadde tidligere vært uformell kontakt mellom Rettedal og Phillips. Stavanger kommune tok også selv kontakt med Doris, som førte til at Selmer og Høyer-Ellefsen tok formell kontakt med kommunen om å bruke Jåttåvågen til byggingen. Rettedals engasjement har også resultert i at han ble sett på som Selmers kontaktperson i kommunen.⁸⁸ Selv om det ble bestemt at grunnundersøkelser skulle avventes til Dirdal var islagt, kan det tenkes at Rettedal har utnyttet den usikre situasjonen og treg behandling til sin fordel. I tillegg var denne kontakten mellom utbyggerne og Rettedal et resultat av deres felles forståelse for hvordan slike saker burde gjennomføres.

For å svare på problemstillingen «Hvor Ekofisktanken skulle bygges og hvilke faktorer som førte frem til den endelige beslutningen?» må man samle trådene som ble presenter tidligere. Dirdal ble først presentert som aktuelt sted, men der ble det kraftige reaksjoner bland lokale myndigheter fordi de ikke hadde blitt kontaktet på et tidligere tidspunkt. En saktegående

⁸⁶ Gjerde & Roalkvam 2012: 227

⁸⁷ Hanisch & Nerheim 1992: 203

⁸⁸ Gjerde 1993: 61

saksbehandling i kommunen gjorde at det ble foretatt nye grunnundersøkelser som gjorde at de så om seg etter et annet sted. Stavanger med Rettedal i spissen sto klar med Jåttåvågen selv om de var klar over at det ville komme noen motforestillinger mot dette. Likevel gikk det seg til og det var en prosess preget av rask kommunal saksbehandling. Mellomlagringstanken til Ekofisk ble bygget i Jåttåvågen og i årene fremover ble det bygd betongkonstruksjoner til Nordsjøen i Hinnavågen rett ved Jåttå.

Saken om mellomlagringstanken viser ulike prosesser som rørte seg i Stavangerregionen tidlig på 1970-tallet både innenfor næringslivet og politikken. Det som gjør den så spesiell er at det er en liten, men viktig, brikke i et stort puslespill som skal vise seg å bli uhyre viktig for Norge sin historie og økonomiske utvikling i periodene som kom etter. Ekofisktanken og Norwegian Contractors var starten på Condeep-eventyret som ble til i Hinnavågen de neste 20 årene, men også starten på å få frem norske interesser i et hav av etablerte utenlandske oljeselskaper.

Litteratur:

Andresen, A., Rosland, S., Ryymin, T. & Skålevåg, S. A. (2015). *Å gripe fortida* (2.utg.). Det norske samlaget.

Gjerde, K. Ø. (1993) *Stavanger som oljeby: Stavanger kommunes «oljepolitikk» 1965-1980* [Hovedfagsoppgave]. Universitetet i Bergen

Gjerde, K. Ø. (2002). «*Stavanger er stedet*» *Oljeby 1972-2002* (1.utg.). Norsk oljemuseum.

Gjerde, K. Ø. (2013). Petroleumsnæringens påvirkning på norske byer og regioner: en komparasjon med utgangspunkt i oljebyen Stavanger. *Heimen*, 50 (nr. 4).

Gjerde, K. Ø. & Roalkvam, G. (2012). *Stavanger bys historie – Bind 4 – Oljebyen 1965-2010* (1.utg.). Wigestrånd.

Hanisch, T. J. & Nerheim, G. (1992). *Norsk oljehistorie – Bind 1 – Fra vantro til overmot* (1. utg.). Leseselskapet.

Meland, T. (2017a). Norge tar kontroll over sokkelen. *Frigg industriminne*.

<https://frigg.industriminne.no/nb/2017/10/24/norge-tar-kontroll-over-sokkelen/>

Meland, T. (2017b). Operasjon Nordsjøen. *Frigg industriminne*.

<https://frigg.industriminne.no/nb/2017/10/24/operasjon-nordsjoen/>

Melve, L. (2018). Kildekritikk – en kort historikk. I L. Melve & T. Ryymin (Red.), *Historikerens arbeidsmåter* (s. 34-43). Universitetsforlaget.

Noreng, Ø. (1987). *Den norske utfordringen*. Tano.

Norsk oljemuseum. (2020, 5. mars). Ekofisk 2/4 T. I *Industriminne Ekofisk*.

<https://ekofisk.industriminne.no/nb/ekofisk-24-t/>

Norsk Stein. (u. å.). *Våre lokasjoner: Dirdal*. Hentet 16. mars 2023 fra <https://www.norsk-stein.no/no/lokasjoner#dirdal>

Ryggvik, H. (1997). Norsk oljepolitikk mellom det internasjonale og det nasjonale. I O. E. Olsen & F. Sjersted (Red.), *Oljevirkksomheten som teknologiutviklingsprosjekt: Perspektiver*

på utviklingen av det oljeteknologiske systemet på norsk kontinentalsokkel (s. 26-78). Ad Notam Gyldendal.

Steen, Ø. (1981). *I første rekke* (1. utg.). Ingeniør F. Selmer A/S.

Steen, Ø. (1993). *På dypt vann* (1utg.). Norwegian Contractors.

Thorsnæs, G. 2022. Dirdal. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/Dirdalen>

Thorsnæs, G. 2021. Stavanger. I *Store norske leksikon*. https://snl.no/Stavanger_-_historie

Tjelmeland, H. (2004). Aviser som historisk kilde. I E. Roalsø (Red.) *Pressehistoriske skrifter bind 3 2004: Å skrive i motvind* (s. 114-130). Norsk pressehistorisk forening.

Kilder:

Iveland, A. (2018, 27. november). Derfor ble aldri Dirdal Lykkeland. *Gjesdalbuen*.

<https://www.gbnett.no/lykkeland/dirdal/derfor-ble-aldri-dirdal-lykkeland/s/5-102-46425>

Hæreid, M. (2013, 8. oktober). Han skapte oljebyen. *Stavanger Aftenblad*.

<https://www.aftenbladet.no/forsta/i/KlaGG/han-skapte-oljebyen>

Ingeniør F. Selmer A/S ved Ing. Tovshus. (1971, 28. mai). *Brev fra Ing. F. Selmer til Gjesdal Kommune: Vedr. Oljebeholder*. Gjesdal kommune, Formannskapet - møtebøker og saksarkiv 1971. Interkommunalt Arkiv Rogaland, Stavanger.

Johansen, T. (1971, 19. mai). Her skal kjempetanken bygges. *Rogalands Avis*, s. 14.

Fant, M. (Manuskript). (2018, 25. november). «Dirdal Valley» (episode 5, sesong 1). I

Hørsdal, S. & Ree, A. (Produsenter), *Lykkeland*. NRK.

<https://tv.nrk.no/serie/lykkeland/sesong/1/episode/5/avspiller>

Olsen, M. (1971, 21. mai). Store betenkeligheter med Dirdalsprosjektet. *Stavanger Aftenblad*, s. 28

Stavanger Aftenblad (leder). (1971, 2. juni). Oljetankens anleggsplass, s. 2.

Stavanger Aftenblad (Oslokontor). (1971, 3. juni). Myndighetene burde ha vært varslet før. *Stavanger Aftenblad*, s. 10.

Stavanger Aftenblad. (1973, 7. august). Stavanger godkjente, s. 6.

Stavanger Aftenblad. (1973, 9. august). Debatten om Hinnavågen, s. 4.

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave i historie

SA523-O-1-2023-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	01-05-2023 12:00 CEST	Termin:	2023 VÅR
Sluttdato:	15-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave		
Flowkode:	203 SA523 3 O-1 2023 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Naun:	Thea Gjlje
Kandidatnr.:	236
HVL-id:	597396@hvl.no

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	7238
----------------------	------

Egenerklæring *: Ja

Jeg bekrefter at jeg har Ja registrert oppgavetittelen på norsk og engelsk i StudentWeb og vet at denne vil stå på vitnemålet mitt *:

Jeg godkjenner autalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei